

Μελέτες από το ΕΚΠΑ σχετικά με την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στη ψυχοκοινωνική υγεία

Πρόσφατα, δημοσιεύτηκαν σε διεθνή ιατρικά επιστημονικά περιοδικά 3 σημαντικές μελέτες ανασκόπησης για την επίδραση της πανδημίας COVID-19 στην ψυχοκοινωνική υγεία του γενικού πληθυσμού και των επαγγελματιών υγείας. Οι μελέτες πραγματοποιήθηκαν με πρωτοβουλία Πανεπιστημιακών Ιατρών της Ιατρικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (ΕΚΠΑ) καθώς και άλλων Ιατρών από την ελληνική και ευρωπαϊκή επιστημονική κοινότητα.

Συγκεκριμένα, οι μελέτες δημοσιεύθηκαν στις 07/04/2020, 22/04/2020 και 8/5/2020 στα επιστημονικά περιοδικά **Oncology Letters και Experimental and Therapeutic Medicine** και συμμετείχαν οι κάτωθι επιστήμονες:

Χαράλαμπος Παπαγεωργίου, Καθηγητής Ψυχιατρικής, Διευθυντής Α' Πανεπιστημιακής Ψυχιατρικής Κλινικής, Νοσοκομείο «ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ», Ιατρική Σχολή, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών(ΕΚΠΑ).

Μαρίνα Οικονόμου, Καθηγήτρια Ψυχιατρικής, Α' Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική, Νοσοκομείο «ΑΙΓΙΝΗΤΕΙΟ», Ιατρική Σχολή, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ).

Εμμανουήλ Ρίζος, MD, PhD, Αναπληρωτής Καθηγητής Ψυχιατρικής, Β' Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική, Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο «ΑΤΤΙΚΟΝ», Ιατρική Σχολή, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών(ΕΚΠΑ).

Μελέτιος-Αθανάσιος Δημόπουλος, Καθηγητής Θεραπευτικής-Ογκολογίας-Αιματολογίας, Νοσοκομείο «ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ», Ιατρική Σχολή Αθηνών, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ), Πρύτανης Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Δημήτριος Α Σπαντίδος, Καθηγητής Ιολογίας, Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Κρήτης.

Κωνσταντίνος Τσαμάκης, MD, MSc, PhD, MRCPsych, Ψυχίατρος Επιστημονικός Συνεργάτης Β' Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική, Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο «ΑΤΤΙΚΟΝ», Επισκέπτης Ερευνητής King's College London, Institute of Psychiatry, Psychology & Neuroscience, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο.

Στυλιανός Κυμπουρόπουλος, Ψυχίατρος, Επιμελητής Ψυχιατρικής, Β' Πανεπιστημιακή Ψυχιατρική Κλινική, Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο «ΑΤΤΙΚΟΝ», Ευρωβουλευτής.

Μαρία Γαβριατοπούλου Παθολόγος-Ογκολόγος, Επίκουρη Καθηγήτρια Θεραπευτικής, Νοσοκομείο «ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ», Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ).

Δημήτριος Σχίζας, Επίκουρος Καθηγητής Χειρουργικής, Α' Χειρουργική Κλινική, Λαϊκό Νοσοκομείο Αθηνών, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ).

Δημήτριος Τσίπτσιος Νευρολόγος, Διευθυντής (Consultant) Νευροφυσιολογίας, South Tyneside and Sunderland NHS Foundation Trust, Σάντερλαντ, Ηνωμένο Βασίλειο.

Αθανάσιος Μανώλης, MD, PhD, Συντονιστής Διευθυντής, Γ.Ν Ασκληπείο Βούλας.

Ανδρέας Τριανταφύλλης, MD, PhD, EEGC, EAPCI cert Επεμβατικός Καρδιολόγος, Επιμελητής Γ.Ν Ασκληπείο Βούλας.

Donna Arya, Consultant Forensic Psychiatrist, Thornford Park, Elysium Healthcare, Ηνωμένο Βασίλειο.

Christoph Mueller, Academic Clinical Lecturer in Old Age Psychiatry, King's College London, Institute of Psychiatry, Psychology & Neuroscience, Λονδίνο, Ηνωμένο Βασίλειο.

Χαράλαμπος Τσαμάκης, MD, Διευθυντής (Consultant) Δερματολογίας Luton and Dunstable University Hospital, Bedfordshire Hospitals NHS Foundation Trust, Λούτον, Ηνωμένο Βασίλειο.

Αθηνά Στραβοδήμου, Ογκολόγος, Centre Hospitalier Universitaire Vaudois, Lausanne University Hospital, Λωζάνη, Ελβετία.

Αικατερίνη Μουγκού, Παιδίατρος, Paediatric Infectious Diseases Dept, Karolinska University Hospital, Στοκχόλμη, Σουηδία.

Βασίλειος Σιούλας, Γυναικολόγος, Υπεύθυνος Τμήματος Γυναικολογικής Ογκολογίας, Νοσοκομείο «ΜΗΤΕΡΑ».

Λάμπρος Φώτης Παιδίατρος, Ακαδημαϊκός Υπότροφος Παιδιατρικής Ρευματολογίας, Γ' Παιδιατρική Κλινική, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών(ΕΚΠΑ).

Αθανάσιος Σιούλας, MD, PhD, FEBGH, Γαστρεντερολόγος, ΔΘΚΑ ΥΓΕΙΑ, Αθήνα.

Ελευθέριος Σπάρταλης, Χειρουργός Ενδοκρινών Αδένων, Ακαδημαϊκός Υπότροφος, Β' Προπαιδευτική Χειρουργική Κλινική, Ιατρική Σχολή, Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών(ΕΚΠΑ).

Νικόλαος Χαραλαμπάκης, Επιμελητής Β' , Ογκολογικό Τμήμα, Νοσοκομείο «ΜΕΤΑΞΑ».

Παύλος Ζαρογουλίδης, Πνευμονολόγος, 3η Πανεπιστημιακή Χειρουργική Κλινική, Νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ Θεσσαλονίκη.

Σοφία Χάιδου, MD, Ειδικευόμενη Παιδιατρικής, Α' Παιδιατρική Κλινική , Νοσοκομείο Παιδών «ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ», Εθνικό & Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ).

Στόχος των τριών ερευνητικών εργασιών ήταν η επίδραση του οξέος και χρόνιου stress σε ελληνικό και παγκόσμιο επίπεδο κατά την περίοδο της πανδημίας COVID-19 α) στη σωματική και ψυχική υγεία των υγειονομικών (ιατρών και νοσηλευτών), β) στα υποκείμενα ψυχικά και σωματικά νοσήματα σε πληθυσμό πασχόντων και γ) στην αποτελεσματικότητα των θεραπευτικών παρεμβάσεων σε ασθενείς με σοβαρά υποκείμενα νοσήματα (νευρολογικά, ψυχιατρικά, ογκολογικά, καρδιαγγειακά, μεταβολικά κλπ). Επιπλέον, αναφορά έγινε και σε ανάλογη εμπειρία από προηγούμενες πανδημίες (MERS και SARS) στους αντίστοιχους πληθυσμούς.

Ειδικότερα, αντικείμενο μελέτης αποτέλεσε η επίδραση των ψυχοκοινωνικών επιπτώσεων την περίοδο της πανδημίας όπως το χρόνιο άγχος, οι διαταραχές ύπνου, τα φοβικά συμπτώματα πιθανής έκθεσης και νόσησης, τα συμπτώματα κατάθλιψης και τα ενοχικά συναισθήματα στο υγειονομικό προσωπικό κατά τη διαλογή και διαχείριση νοσούντων και ύποπτων κρουσμάτων στα επείγοντα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων, στους θαλάμους νοσηλείας και στις Μονάδες Εντατικής Θεραπείας. Το στρες κατά την πανδημία COVID-19 φαίνεται ότι μπορεί να επηρεάσει προ-υπάρχουσες σωματικές νόσους πυροδοτώντας μια επιδείνωση της κλινικής εικόνας ή την εμφάνιση ψυχοσωματικών εκδηλώσεων. Ιδιαίτερη αναφορά έγινε και στον ενδεχόμενο κίνδυνο 'στιγματοποίησης' των ασυμπτωματικών φορέων και πασχόντων ανάμεσα στους υγειονομικούς, αλλά και σε ασθενείς με υποκείμενα ψυχικά και σωματικά νοσήματα.

Επιπρόσθετα, ειδική αναφορά έγινε σε ογκολογικούς ασθενείς που λόγω της υποκείμενης ανοσοκαταστολής, αποτελούν ευάλωτο πληθυσμό σε λοιμώξεις και ειδικότερα στη λοίμωξη από τον ιό SARS-CoV-2. Οι θεράποντες ογκολόγοι καλούνται να λάβουν δύσκολες αποφάσεις και πρωτοβουλίες όσον αφορά στην τροποποίηση ή μη των θεραπευτικών πρωτοκόλλων κατά την διάρκεια της COVID-19 πανδημίας με στόχο την αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των ευάλωτων ασθενών με καρκίνο με σύγχρονο γνώμονα την ασφάλεια τους.

Η ανάγκη για εναλλακτικές στρατηγικές θεραπευτικών παρεμβάσεων, όπως η χρήση τηλε-ιατρικής με στόχο την προφύλαξη ασθενών από ενδεχόμενη έκθεση και ταυτόχρονη επίτευξη άμεσης επικοινωνίας, κρίνονται πλέον επιτακτικές. Επιπλέον, ψυχοθεραπευτικές παρεμβάσεις με τη βοήθεια σύγχρονων τεχνολογιών είναι δυνατόν να συμβάλλουν στη μείωση του άγχους που επιτείνεται από την κοινωνική αποστασιοποίηση, τον παρατεταμένο εγκλεισμό και τις ενδεχόμενες καθυστερήσεις στη θεραπεία λόγω της πανδημίας COVID-19.

Συμπερασματικά, η πανδημία COVID-19 φαίνεται να αποτελεί μια σοβαρή πρόκληση σε υγειονομικό και όχι μόνο επίπεδο, που οδηγεί τους ιατρούς σε δύσκολες αποφάσεις και διλήμματα και δοκιμάζει την αντοχή, την ποιότητα και την ασφάλεια των υγειονομικών συστημάτων σε διεθνές επίπεδο. Επιπρόσθετα, το κοινωνικό άγχος ως αποτέλεσμα της παρούσας πανδημίας, φαίνεται να επηρεάζει σοβαρά την ψυχική υγεία και τις σωματικές λειτουργίες των υγιών ατόμων ενώ ταυτόχρονα αποτελεί αθροιστικό παράγοντα κινδύνου σε ασθενείς που πάσχουν από υποκείμενα ψυχικά και σωματικά νοσήματα. Τέλος, στόχος της ιατρικής κοινότητας είναι η διάγνωση και θεραπεία του χρόνιου άγχους με σκοπό την μείωση της ψυχικής και σωματικής νοσηρότητας, με τη χρήση ειδικών θεραπευτικών διεπιστημονικών πρωτοκόλλων και εν τέλει την πληρέστερη διαχείριση και αντιμετώπιση των σημαντικών υγειονομικών επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 στον γενικό πληθυσμό.

*

1. Tsamakakis K, Rizos E, Manolis A, Chaidou S, Kypouropoulos S, Spartalis E, Spandidos DA, Tsiptsios D, Triantafyllis A. [Comment] COVID-19 pandemic and its impact on mental health of healthcare professionals. *ExpTher Med*. April 2020. doi:10.3892/etm.2020.8646
2. Tsamakakis K, Triantafyllis A, Tsiptsios D, Mueller C, Tsamakakis C, Chaidou S, Spandidos DA, Fotis L, Economou M, Rizos E. COVID-19 related stress

exacerbates common physical and mental pathologies and affects treatment (Review). *ExpTher Med*. April 2020. doi:10.3892/etm.2020.8671

3. Tsamakis K, Gavriatopoulou M, Schizas D, Stavrodimou A, Mougkou A, Tsiptsios D, Sioulas V, Spartalis E, Sioulas AD, Tsamakis C, Charalampakis N, Mueller Ch, Arya D, Zarogoulidis P, Spandidos DA, Dimopoulos MA, Papageorgiou C, Rzos E. Oncology during the COVID-19 pandemic: challenges, dilemmas and the psychosocial impact on cancer patients (Review). *Oncol Lett*. May 2020. doi:10.3892/ol.2020.11599